

A nighttime photograph of a canal in Utrecht. On the left, a large, leafy tree stands prominently. The canal reflects the warm lights of the historic buildings and street lamps on the opposite bank. The sky is dark blue, and a small light source is visible in the upper right.

GELUKKIG UTRECHT

OP PAD MET
DUURZAME DOENERS

LIESBETH PAARDEKOOPER

INHOUD

Inleiding 6

Leeswijzer 8

Plattegronden Binnenstad Utrecht en Landgoederen Amelisweerd & Rhijnauwen . 10

1 Steun de buurtwinkel tegen een saaie-pietenstad 14

2 Vind de natuur nabij 20

3 Ga eco-bouwen en wonen met vrienden 26

4 Verander je perspectief, change the system 32

5 Durf te moderniseren, duurzaam dus 38

6 Ontdek verborgen verhalen in je buurt 44

7 Maak het sfeer- en smaakvol (én 100% bio en vega) 50

8 Word bioboer (of koop er je eten). 56

9 Strijd voor een monumentale stad 62

10 Speel het (schaak)spel der democratie voor de natuur. 68

11 Zie paddenstoelen als ambassadeurs 74

12 Shop in het 2e-hands-winkelhart van Nederland 80

13 Doe mee met buurtenergie, nu! 86

14 Heb levenslang plezier van je spullen. 92

15 Ga stadse flappen tappen, de Utrechtse Euro dus 96

16 Alle kinderen naar de boerderijschool: zaaien en dieren aaien 102

Persoonlijk nawoord: ‘Gelukkig Utrecht, op pad met duurzame doeners’. 108

Dankwoord. 115

Index 116

Die gelukkige leefomgeving maak je zelf! 119

1

**WILLEM LANGERAK:
'MENSEN GENIETEN VAN HOE
HET ER HIER UITZIET. DAT
KOMT DENK IK OMDAT HET
HANDGEMAAKT IS; GEEN
EENHEIDSWORST.'**

Willem (rechts) in de winkel.

1. STEUN DE BUURTWINKEL TEGEN EEN SAAIE-PIETENSTAD

Je herkent ze meteen: winkels met karakter; waar je al van een blik in de etalage blij wordt. Winkels die anders zijn dan andere en vaak al decennialang bestaan. Ze zijn het boegbeeld van de buurt. En duurzaam in de zin dat ze voortduren, generatie op generatie. Ook duurzaam omdat ze verspilling tegengaan, het interieur krijgt immers niet om de paar jaar een make-over.

Op de Burgemeester Reigerstraat in Oudwijk, een buurt in Utrecht-Oost, zit er zo een: ijzerwinkel Langerak. De zaak is tot aan de nok toe gevuld met schroefjes, moertjes en andere dingetjes, zoals Willem Langerak, de razend populaire eigenaar, z'n assortiment voor de grap noemt. Ik vraag hem over het succes van zijn winkel en de toekomst voor de buurtwinkels in de stad.

Was het je roeping, winkelier worden? 'Welnee mijn roeping ligt bij de elektra, het bedenken van oplossingen. En dan ga ik het maken. Daar voel ik me goed bij. Vrijwel alles in deze winkel is zelfgemaakt. In de winter bouwen we de etalage om tot skioord met treintjes en bergen. Kinderen kunnen buiten op straat de knopjes bedienen en elk jaar maken we weer nieuwe dingetjes om ze weer te verrassen met wat er in beweging komt. Voor het goede doel! Want alle wagonnetjes worden gesponsord door lokale ondernemers.

Toen ik jong was wilde ik eigenlijk naar de kunstacademie of de toneelschool. Dat vond ik grappig om te doen. Ik heb nog rapporten van de lagere school: in taal is hij niet zo goed maar hij is wel creatief en rekenen gaat hem ook goed af.

Uiteindelijk ging ik de installatiewereld in, net als mijn vader en mijn opa. Jaren heb ik erin gewerkt tot ik deze winkel begon, ruim 20 jaar geleden. In eerste instantie was het meer een back-up plan, een verzekering, iets voor je oude dag. Maar nu wil ik niks anders, 't is goed zo: we hebben plezier, ik kan dingetjes maken, oplossingen bedenken.'

Wat maakt jouw winkel tot een succes? Waarom denk je dat mensen zo graag naar je winkel komen.

'Ik ben geen raswinkelier in de zin dat ik zo veel mogelijk aan de man wil brengen. Als iemand iets kleins koopt, het werkt en de klant voelt zich op zijn gemak, dan ben ik tevreden. We helpen mee, zoeken een oplossing, maakt niet uit voor wat. Het verbaast je misschien in zo'n technische winkel maar het merendeel van onze klandizie bestaat uit

Danny

dames. De meesten maakt het niks uit om keer op keer vragen te stellen over iets waar ze geen weet van hebben. Ik kan het niet laten om dan een geintje te maken, aahhh... je wilt een dingetje, dat verwachten ze inmiddels ook van me, maar ik lach niemand uit hoor. Misschien worden ze wel hierheen gestuurd door hun man. Zo van: ga jij het maar even vragen.

Mensen genieten ook van hoe het er hier uitziet. Dat mag ik echt niet veranderen, benadrukken ze. Dat komt denk ik omdat het handgemaakt is. Geen eenheidsworst. Er zat jaren geleden een oude slijterij hier tegenover. Een gouden zaak, zo eentje waar de kratjes bier en wijn vanuit een open truck naar binnen werden gesleept. Tot een keten het overnam en het 'restylede'. Tja, saai.'

Wat vind je het leukste aan je winkel? 'Het bankje voor de zaak. Dat is mijn

favoriete plek in Utrecht. Samen met Karen (vriendin), Danny (collega), Willem (zoon) of anderen. Vanaf de eerste zonnestralen zijn we er. Dat krijgen we dan van voorbijgangers te horen: 'hé jullie zitten er weer, 't is lente'.

En zit je daar ook nog in 2030, zeg 2040? 'Jazeker, wij blijven gewoon lekker zitten. Het is prima hier, er is altijd werk, want deze buurt heeft veel oude huizen waar altijd wel wat aan moet gebeuren. Het hangt natuurlijk ook een beetje af van onze zoon; gelukkig wordt hij steeds serieuzer.

Doordat ik dit al zo lang doe, kan ik het volhouden. Zo'n zaak als deze kun je bijna niet van scratch beginnen. Ook al heb je alle kennis in huis. Er is geen bank die dit wil financieren. Je hebt geen idee wat hier allemaal ligt, hoe waardevol de inboedel is, die dingetjes. Ja een Gamma of een Praxis, die kunnen wel

De etalage van ijzerwinkel Langerak rond de Kerst. Deze is dan omgebouwd tot ski-oord met treintjes en bergen. Alle wagonnetjes worden voor een goed doel gesponsord door lokale ondernemers.

**EVA BULLENS:
'SPRING!
HET VERANDERT
JE ZIENSWIJZE.
DE NATUUR STAAT
METEEN OP EEN'**

Deze sierlijke brug in Nieuw Amelisweerd, dichtbij de geluksplek van Eva, is van giëtzijzer. Hij is rond 1860 gebouwd door architect Samuel van Lunteren, die zowel de brug als het ernaast liggende landhuis een fris-witte tint gaf. De familie Bosch van Drakestein was opdrachtgever. Deze welgestelde familie had Amelisweerd vanaf 1811 in handen. Tot 1964, toen verkochten ze ook dit deel, Nieuw Amelisweerd aan de gemeente. En door die overdracht werd heel Amelisweerd vrij toegankelijk voor alle Utrechters.

4. VERANDER JE PERSPECTIEF, CHANGE THE SYSTEM

We fietsen de stad uit, richting Eva's lievelingsplek: de Kromme Rijn even voorbij de witte brug in het Amelisweerd. 'Ik ga er vaak heen voor een plons. Om op adem te komen. Heel verfrissend. Ok, je mag een foto van mij maken, maar alleen als je er zelf ook in springt. Dan ervaar je het. Het verandert je zienswijze: de natuur staat meteen op één, baf! Je lichaam bevriest van de kou en warmt dan langzaam op. De hoge bomen omarmen je en het water is één grote spiegel, prachtig. Je hoeft niet bang te zijn voor ratten hoor', vertelt ze er geruststellend bij. 'Ik ben nog nooit ziek geweest en zwem hier al zeker tien jaar. Het water stroomt hier vrij hard, gelukkig. Als ik met vrienden ben, gaan we op het veldje aan de overkant lekker barbecueën en een biertje drinken. Dat is onze buitenkroeg. Het wordt hier de laatste tijd wel drukker, vooral door de kanoverhuur, dat is een beetje jammer. Kortom, kom maar zwemmen als het nog koud en rustig is hier!'

Aan het woord is Eva Bullens, kunstenaar en oprichter van For System Change. Dit is een bureau dat mensen inspireert om meer vanuit duurzaamheid en inclusiviteit te leven en werken. 'De samenleving kan alleen veranderen als ons perspectief op de werkelijkheid verandert. Als we nog wat langer fijn op deze mooie planeet willen leven zullen we een andere wereld moeten creëren.'

Behalve om haar filosofische perspectieven staat Eva bekend om haar hands-on mentaliteit. Waar zij verschijnt, gebeurt wat. Ze weet mensen op een vrolijke manier te mobiliseren. Zo gaat ze met groepen de natuur in om allerlei creatieve dingen te doen,

volgens de Scandinavische methode Slow Adventure. Ze geeft cursussen in system change, maakt met honderden tegelijk handgemaakte scheurkalenders van gerecycled papier en zit in een Utrechtse voedselcollectief, Voko Utrecht. Ook wist ze samen met anderen duizenden mensen tot fietsen te brengen tegen de verbreding van de A27 dwars door Amelisweerd. 'Voor het behoud van Amelisweerd is een grote waaier aan groepjes en groeperingen actief', vertelt Eva. 'Maar het bijzondere is dat de organisatie van de activiteiten vrij organisch verloopt. Dat komt omdat het doel voor alle betrokkenen volstrekt helder is: Iedereen vindt het kappen van die eeuwenoude bomen voor asfalt immers absurd. De ene keer zijn de acties effectiever en verrassender dan de andere keer, ook dat hoort erbij.'

Al je projecten hebben met communicatie en participatie te maken. Heb je ook iets van communicatiewetenschappen gestudeerd?

'Nee, dat trok me niet aan. Ik dacht dat je dan alleen leert wat er al is en hoe het hoort; met meer van het oude gaan we het niet redden. Vandaar dat ik op de kunstacademie uitkwam. Ik wilde iets zonder dogma's, en ook zonder al te veel principes, die kunnen je verlammen. Ik geloof meer in intenties en een helder doel voor ogen. Tegelijkertijd vind ik het wel fijn als dingen er mooi uit zien, als het design klopt.'

Is die drijfveer naar een betere wereld er altijd geweest?

'Ja, al van jongs af aan. Ik wilde dingen oplossen en ging dan alles met alles verbinden, grootser dan groots. Toen ik zeven was hoorde ik over droogte en

15

WILLEM
HOOGENDIJK:
'IK ZOEK
OPLOSSINGEN OM
DIT DOORGEDRAAIDE
SYSTEEM VAN
GROEIDWANG TE
VERANDERN.'

15. GA STADSE FLAPPEN TAPPEN, DE UTRECHTSE EURO DUS

De lokale economie heeft de toekomst. Deze gids staat er vol mee: buurtenergie, de winkel om de hoek en regionaal voedsel. Iemand die nog een stap verder gaat is Willem Hoogendijk: 'De maatschappij moet helemaal anders, "diepgroen" en socialer.' Hij is inmiddels een milieuveteraan, maar nog steeds een even bevlogen schrijver/verteller over duurzame, economische transitie. Al in de jaren 70 pleitte hij met anderen voor het gebruik van eigen, lokaal geld. 'Lokale (digitale) munten circuleren vele malen langer in de stad en verdwijnen niet naar het grootkapitaal.' Ondertussen is de Utrechtse euro een feit en zijn er al 150 bedrijven waar je ermee kunt betalen (www.Utrechtse-euro.nl).

Het past wel bij Utrecht. We hebben immers de Munt, het gebouw waar sinds 1567 de munten worden geslagen (tot 2020 overigens, het bedrijf is onlangs verhuisd naar Houten). Willem is niet het type dat zelf een munt gaat slaan, meer een man van het woord. Hij richtte vele stichtingen op, zoals Milieu-educatie en Aarde, en schrijft al meer dan een halve eeuw boeken en artikelen over economie. 'Ik wil begrijpen waarom ons zo veel schadelijke producten worden aangeboden en opgedrongen die onze biosfeer vernietigen. Ik zoek oplossingen om dit doorgedraaide systeem van "geldgedreven groei dwang" te veranderen. Een lokale munteenheid is maar een maatregel. Het gaat uiteindelijk om het temmen van de geldmacht. Het geld moet van een meester weer een dienaar worden.'

Hoe ben je op het idee van een lokale munt gekomen?

'Het komt voort uit kennis over "ruilkringen", die ik tijdens een bezoek aan Engeland opdeed. Mensen ruilden hun producten en diensten en hielden daarvan een boekhouding met een aparte munteenheid bij. Lets wordt dat genoemd: local exchange and trading systems. Ik gaf het idee door aan Aktie Strohalm, een organisatie die ik samen met anderen in 1970 heb opgericht. Als een van de eersten legden we toen ook een verband tussen milieu en de derde wereld. We zagen daar kwijnende economieën omdat het geld verdween naar rijkere landen. Een nieuwe generatie "Strohalmers" ging er praktisch mee aan de slag. Zo gingen ze in Zuid-Amerika andere vormen van geld promoten zodat mensen geen woekerrente hoefden te betalen en lokaal weer dingen konden kopen. Ook regionale munten werden gestimuleerd. Gezien de internationale activiteiten werd de naam ingekort tot Stro. En Stro heeft inmiddels ook, jawel, de Utrechtse euro opgericht.'

Waarom is lokaal geld ook zinvol voor onze economie, en niet alleen voor die in de derde wereld?

'Het maakt ons flexibeler en veerkrachtiger in tijden van crisis, als geld schaarser wordt. Kleine bedrijven gaan dan als eerste failliet, terwijl zij de motor van de economie zijn. Door deze bedrijven met elkaar te verbinden via een lokale munt staan ze samen sterker. Minder afhankelijk van import en export ook.'

Wat is je drijfveer? Waar haal je de energie vandaan om nog elke dag met economie bezig te zijn?

'Eigenlijk strijd ik mijn hele leven al

tegen grote geldmachten, de bourgeoisie, de elite. Bourgeoisie, het is een woord dat je niet zo veel meer tegenkomt, maar wat uit de mond van Willem natuurlijk klinkt. Hoewel hij in elke zin pleit voor stevige actie, op het anarchistische af, komt hij over als een keurige gentleman, vriendelijk, beschaafd. 'Ja, ik kom uit een welgestelde familie, maar wel eentje met een groot hart. Een artistiek milieu ook, mijn vader was kunsthandelaar, er kwamen regelmatig artiesten over de vloer. We woonden met personeel in de Amsterdamse grachtengordel. Zij waren communisten, die geloofden in een andere, eerlijkere samenleving en me erover vertelden. Hun opvattingen raakten me als kind, vooral omdat ze zo eerlijk waren. Toen kon je nog gewoon

communist zijn, het woord was nog niet bezoedeld door dictators die onder het mom van communisme een catastrofe veroorzaakten. Ik studeerde rechten en ging werken in Frankrijk voor de Raad van Europa. Tot de studentenopstanden in 1968 in Parijs en daarna in de rest van Europa. Ik wilde erbij zijn, terug naar Nederland om van onder op de wereld te veranderen, en kwam zo in Utrecht terecht. Het ligt lekker centraal: een goede plek om landelijk dingen te organiseren en te vergaderen. Toevallig was ik bij een lezing van een man die jarenlang in Indonesië had gewerkt. Hij vertelde over de desastreuze effecten van bestrijdingsmiddelen op de plantages daar. En ook op de akkers hier. Het was een allesbepalende avond

De Utrechtse Euro heeft jou nodig! Willem voor de etalage van Stro aan Oudegracht 42

